

22.09.2003

Ministeri Luhtanen ATS-Energiakanavan Säteilevät naiset -seminaarissa

Säätytalo

Arvoisat säteilevät naiset,

Energia- ja ilmastopoliitikan merkitys korostuu alkaneena vuosikymmenenä entisestään. Se tulee myös olemaan yksi tärkeistä toiminta-alueista tälläkin hallituskaudella, joka näkyy monessa kohdin myös hallitusohjelmassa.

Energiamarkkinoiden Euroopan laajuinen avaaminen ja kotimaisten markkinamekanismien kehittäminen, ilmastostrategian päivittäminen, päästökaupan valmistelu sekä uusiutuvia energialähteitä ja energiansäästöä koskevien ohjelmien toteutus ovat kukin melkoisia asiakokonaisuuksia, joita hallitus vie eteenpäin.

Hallitusohjelman energiapoliittinen peruskivi on kilpailukykyisen energian saannin turvaaminen. Samalla tulee kansainvälisten ympäristösitoumusten asettamat velvoitteemme täyttää. Kuten te, energia-asioissa mukana olevina ja niitä seuraavina, varmaan tiedätte, näiden tavoitteiden toteuttaminen merkitsee melkoisia ponnisteluja. Ja tiedätte senkin, ettei hallinnon ja valtiovallan ponnistelut yksin riitä: tarvitaan myös energia-alalla paikallisesti, alueellisesti ja valtakunnallisesti toimivien eri osapuolien vahva panos.

Energia-ala on hyvä esimerkki siitä, miten erilaiset ja eri kokoiset toimijat täydentävät hyvin toisiaan. Suomen kaltaisessa maassa on välttämätöntä, että meillä on perusvoimatuotanto kunnossa ja hyvässä iskussa, mutta aivan yhtä välttämättä tarvitaan alueellisia ja paikallisia toimijoita. Hallitus puolestaan edistää näitä tavoitteita mm. panostamalla uuden teknologian rahoittamiseen, yritysten vakaan toimintaympäristön ylläpitämiseen ja kehittämiseen sekä yrittäjyyden edistämiseen.

Vaikka hallitusohjelmassa on useita energiaan liittyviä kohtia, on hyvä samalla korostaa, että meillä energiahuollon ja energiamarkkinoiden perusasiat ovat kunnossa. Mihinkään suuriin tai nopeisiin korjausliikkeisiin ei kotimaisista lähtökohdista olekaan tarvetta.

Mutta vaikka energiamarkkinamme toimivat, emme voi välttyä alaa koskevilta suurilta muutoksilta. Suurin - ja joidenkin kannalta varmaan uhkaavakin - muutos on Kioton ilmastopöytäkirjan pohjalta valmisteltu EU:n sisäinen hiilidioksidipäästöjen kauppa, joka koskee tiettyjä teollisuuden aloja ja energiatuotantoa koskeva.

Päästökaupan käynnistäminen on asia, jonka käynnistämisen joudumme hoitamaan melkoisella kiireellä. Demokraattisen päätöksentekojärjestelmän mukaisesti meidän on sopeuduttava tiukkaan aikatauluun. Tarvittava lainsäädäntö pitää olla voimassa ja niin sanottu päästöoikeuksien alkujako tehtynä siten, että päästökauppaa voi käynnistyä jo vuoden 2005 alussa.

Omalla hallinnonalalla liikenne- ja viestintäministeriössä seurataan tietysti tiivistä keskustelua siitä, tulisiko päästökauppa tulevaisuudessa ulottaa uusille aloille, esimerkiksi liikenteeseen. Tällä hetkellä liikenne on merkittävimpiä päästökaupan ulkopuolelle jääviä sektoreita. Omassa toiminnassamme liikenne- ja viestintäministeriössä keskitymmekin nyt toteuttamaan hyväksytyä ilmastostrategiaa. Samalla uuden strategian ja päästökaupan valmistelussa on kuitenkin huolehdittava siitä, ettei meiltä tai muiltakaan sektoreilta odoteta kohtuuttomia.

Liikenteen päästöissä on otettu tavoitteeksi, että päästöt Kioton sitoumuskaudella ovat samalla tasolla kuin vuonna 1990. Haaste on kunnianhimoinen. Onhan liikenne Euroopan laajuisesti nimenomaan voimakkaimmin päästöjä lisäävä sektori.

Miten siis voimme saavuttaa tavoitteemme? Keskeisin keino on tekninen ja kuluttajien valittavissa. Jo nyt myynnissä on polttoaineenkulutukseltaan edullisia ajoneuvoja. Uudessa valmisteltavassa strategiassa onkin harkittava, miten näiden ajoneuvojen myyntiä voidaan edistää. Kysymyksenasettelu kytkeytyy muutenkin ajankohtaiseen keskusteluun liikenteen hinnoittelusta. Siihen liittyvät myös keinot, jolla liikenteen kasvua voidaan hillitä sekä edistää joukkoliikennettä ja kevyttä liikennettä.

Tulevassa ilmastostrategiassa joudutaankin miettimään myös sekä päästökaupassa mukana olevan sektorin että sen ulkopuolelle jäävän ns. ei-päästökaupasektorin päästöjen vähennysmahdollisuuksia, ohjauskeinoja ja tästä aiheutuvia kustannuksia. On aivan selvää, että EU:n laajuinen hiilidioksidipäästöjen kauppa mullistaa energia-alan toimia monilta osin. On luotava kauppaan liittyvät menettelyt ja seurantajärjestelmät ja perustettava tarvittavat elimet niitä hoitamaan. Lisäksi on välttämätöntä valmentaa ja opastaa päästökaupan piirissä olevia yrityksiä ja muita toimijoita. Uskon, että energia-ala vahvoine järjestöineen hoitaa omalta osaltaan tätä vaativaa perehdyttämistyötä.

Hallitus on ohjelmassaan sitoutunut myös toimimaan eduskunnan kesällä 2002 viidettä ydinvoimalaitosta koskevan

myönteisen periaatepäätöksen yhteydessä hyväksymien, talousvaliokunnan mietintöön kirjattujen ponsien mukaisesti. Hiilen käytön hallittuun rajoittamiseen sähkön ja lämmön tuotannossa liittyvät ehdotukset tulevat hallituksen pöydälle ensi vuonna, kunhan asiaa pohtiva toimikunta saa työnsä päätökseen. Joulukuussa viime vuonna valmistuneet energiansäästöohjelman ja uusiutuvien energialähteiden edistämishjelman päivitykset luovat pohjan näiden alueiden käytännön toimille ja menossa olevan kansallisen ilmastostrategian päivitykselle osaltaan.

Hallitusohjelmaan sisältyy myös tiettyjä toimia, joilla tähdätään energiamarkkinoiden, erityisesti sähkömarkkinoiden tehokkuuden varmistamiseen ja toimivuuden parantamiseen. Tilanne ei meillä ole nytkään mitenkään huono, mutta havaittuja puutteita on syytä poistaa.

Viime talvi oli myös aikamoinen testi Pohjoismaiden sähkömarkkinoille. Uhkaavasta tilanteesta huolimatta markkinat toimivat ja sähköä riitti Suomessa. Sateet ovat olleet niukkoja tänäkin vuonna. Vaikka mihinkään paniikkitoimiin ei ole syytä, sähkön hankintatilanteen kehittymistä seurataan meilläkin huolella. Tässä tilanteessa on syytä varmistaa, että sähkö voi liikkua mahdollisimman esteettömästi, jotta koko pohjoismainen tuotantokapasiteetti voidaan tarvittaessa hyödyntää. Suomen tavoitteena onkin poistaa pohjoismaisen markkina-alueen pullonkauloja tiivistämällä kantaverkkoyhtiöiden ja samalla myös viranomaisten välistä yhteistyötä.

Hyvät kuulijat,

Vielä muutama sana itsellenikin läheiseksi tulleen ydinenergian alalta. Tällä puolenhan ajankohtaisin asia on viides ydinvoimalaitosyksikkö-hanke, eli ns. FIN 5-hanke.

Eduskuntahan antoi hankkeelle periaatteellisen suostumuksensa runsas vuosi sitten toukokuussa 2002 siunatessaan valtioneuvoston puolta vuotta aiemmin tekemän periaatepäätöksen.

Keskustelu ydinvoiman roolista ja toisaalta hyväksyttävyydestä on Suomessa periaatepäätöksen myötä tyyntynyt ja ydinvoimahanke hyväksytty ilmastostrategian tärkeäksi osaksi. Sinänsä kyllä täytyy yleisarviona sanoa, että keskustelun luonne pysyi varsin asiallisena muutoinkin koko prosessin ajan. Tämä koskee myös sitä avointa ja tarpeellista kansalaiskeskustelua, jota prosessin aikana käytiin esimerkiksi ympäristövaikutusten osalta.

Mitä nyt sitten on asiassa meneillään? Hankkeesta vastaava yhtiö eli Teollisuuden Voima Oy, lyhyesti TVO, julkisti siitä tarjouskilpailun, joka päättyi maaliskuussa. Nyt sitten TVO painiskellee omalla tahollaan tarjousten kimpussa.

Yhtiö ei ole julkisesti kertonut, ketkä kaikki ovat jättäneet tarjouksia. Tarjoajien omien ilmoitusten perusteella tiedetään kuitenkin, että kokonaisuudesta laitoksesta on tehnyt tarjouksen ainakin kolme yhtiötä. Näitä ovat venäläinen Atomstroyexport, yhdysvaltalainen General Electric ja ranskalais-saksalainen Framatome ANP.

Viime viikkoina olemme saaneet seurata, kuinka TVO:n omistajatahot ovat tehneet päätöksiä omasta taloudellisesta osallistumisestaan hankkeeseen. Tämän tyyppinen osallistumisprosessi jatkuu vielä viikkoja.

TVO on ilmoittanut, että se päättää laitoksen toimittajasta, tyypistä ja laitospaikasta samalla kertaa. Tällä hetkellä laitospaikan vaihtoehdot ovat vielä tasaveroisesti Eurajoen Olkiluoto ja Loviisan Hästholmen, jotka molemmat on ympäristövaikutusten arviointiprosesseissa todettu sopiviksi uudelle yksikölle. TVO on tämän vuoden aikana käynnistänyt lukuisia lupaprosesseja, jotka liittyvät tulevan laitoksen rakentamiseen. Esimerkkeinä voi mainita ympäristöviranomaisille jätetyt, molempia vaihtoehtoisia laitospaikkoja koskevat ympäristölupahakemukset.

TVO on ennustanut jättävänsä ydinenergiain mukaisen rakentamislupahakemuksen ensi vuoden alussa. Omalta osaltaan hallitus puolestaan on sitoutunut käsittelemään lupahakemuksen viipymättä, mikä käytännössä tarkoittanee noin vuoden käsittelyaikaa. Tässä rakentamisluvan käsittelyssähän on tietysti muun muassa kyseessä sen varmistaminen, että valittu laitos todella täyttää asetetut turvallisuusvaatimukset.

Jos kaikki edellä mainittu sujuu aikataulussa, voi uuden ydinvoimayksikön rakentaminen alkaa vuonna 2005. Laitoksen valmistumisen jälkeen tarvitaan vielä ydinenergiain mukainen käyttölupahakemuksen käsittely ja hyväksyminen. Silloin vielä kerran käydään läpi tiheällä kammalla, että rakennettu laitos täyttää kaikki ydinvoimalaitoksen käytölle asetetut vaatimukset.

Uusi ydinvoimalaitos tulisi käyttöön vuonna 2009 tai 2010, eli juuri sopivasti niin sanottuihin Kioton ilmastotalkoiisiin. Vaikka onkin niin, että TVO luonnollisesti haluaa omistajilleen edullista ja luotettavaa sähköä, niin myös Suomen juuri noina aikoina tärkeään punnitukseen tulevaan ilmastostrategiaan hanke ja sen aikataulu istuvat hyvin